

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ — ШЛЯХ ДО ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

У різноманітних і складних економічних процесах, сучасних взаємовідносинах, що склалися між підприємствами, гострою проблемою є ефективне управління розвитком матеріально-технічної бази (МТБ) промислових підприємств. У період командно-адміністративної економіки основними двома джерелами формування і розвитку МТБ є власні кошти підприємств (фонд відшкодування, що використовується для відновлення зношених засобів виробництва у вигляді амортизаційних відрахувань) і кошти, що “спускалися” міністерствами. В умовах ринкової економіки з’являється ще одне важливе джерело - іноземні інвестиції.

Усі ці інвестиційні складові формують структуру засобів, що безпосередньо впливають на темпи розширеного відтворення. Існує безліч способів визначення привабливості об’єкта (країни, регіону, підприємства) для інвесторів. У таких рейтингах враховується політична стабільність, продуктивність праці, інфраструктура, умови коротко- і довгострокового кредитування, ставлення до зарубіжних інвестицій, девальвація, націоналізація, темпи економічного зростання, витрати по заробітній платі та ін. Результати експертних оцінок, проведених у 90-і роки, свідчать, що Україна як приймаюча країна має низьку привабливість. Позиція нашої держави коливається від 120 до 150 місця серед усіх країн світу і посідає 15 місце серед 25 країн з перехідною економікою (за даними “Central European Economik Review” за 1995 рік). У даному рейтингу Україна набрала 4,4 бала з 10 можливих. Аналіз оціночних факторів дозволяє віднести Україну до категорії країн середнього рівня розвитку. Однак при всіх інших сприятливих обставинах невизначеність проблеми власності на землю різко знижує її привабливість як об’єкта довгострокових вкладень. До факторів, дестабілізуючих українську економіку, можна візнести нерозвиненість фондового ринку, систему податкового законодавства, складний фінансовий стан більшості підприємств. Але наша держава має потужний промислово-розвинутий виробничий потенціал, розвинуту інфраструктуру, вигідне географічне розташування. Україна входить до числа перших п’яти країн Європи за рівнем економічного потенціалу. Дев’яності роки для неї характеризуються динамічним розвитком процесів зарубіжного інвестування.

На початку 1997 року сукупні інвестиції в економіку нашої країни склали близько \$ 1 млрд. або приблизно \$ 20 на душу населення, що у 6-10 разів менше, ніж у таких постсоціалістичних країнах, як Словаччина, Польща, Латвія, Естонія. Загальна потреба в іноземних інвестиціях в Україну, за оцінкою фахівців, складає приблизно \$40-50 млрд. Найбільш привабливими сферами вкладень, як показують статистичні дані, на початку 1996 року є внутрішня торгівля - 24%; харчова промисловість - 16%; машинобудування і метало-

обробка - 14%; фінанси, кредит, страхування і пенсійне забезпечення - 8%; інші - 38%. Таким чином видно, що реальний рівень інвестицій в нашу економіку, а отже, і в підприємства України, у 40-50 разів нижчий від необхідного.

У регіонах маємо таку картину. Як показує аналіз, найбільш привабливими для потенційних інвесторів на початок 1997 року були м. Київ, де обсяг іноземних інвестицій значно перевищує інші регіони, а також Одеська, Донецька і Дніпропетровська області. Понад 27% іноземних інвестицій привернуто у Львівську, Черкаську, Луганську, Івано-Франківську, Сумську, Закарпатську, Київську, Полтавську області. Лише 15% іноземних інвестицій припадає на інші регіони України, із них всього 2% - на Чернігівську область. Це, зрозуміло, дуже низький показник.

Необхідно відзначити, що регіональна привабливість оцінюється такими факторами, як рівень економічного розвитку; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; демографічна характеристика; рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.

Докладніше розглянемо іноземні інвестиції у Чернігівський регіон. У 1998 році їх загальний обсяг склав 43040,06 тис. доларів США, що на 5,6% більше, ніж в 1997 році. В нашу область інвестували свої кошти 15 країн світу. Капіталовкладення розділилися так: 66,1% - Сполучене Королівство Великої Британії, 22,0% - Бельгія, 4,7% - Нідерланди, Сполучені Штати Америки - 3,1%. Пріоритетними сферами інвестування є харчова промисловість, зв'язок, внутрішня торгівля. Менш привабливими сферами інвестування є машинобудування і металообробка, будівництво та наука. Основними вкладниками у харчову промисловість є інвестори з Бельгії, Швейцарії, Німеччини, Російської Федерації, у галузь зв'язку - Нідерланди і США, розвиток внутрішньої торгівлі інвестують США, Російська Федерація, Естонія. Якщо говорити про інвестиції у промислові підприємства області, то 11 бізнес-одиниць отримали іноземні засоби, з них 7 знаходяться у місті Чернігові.

На мій погляд, у нинішній час підприємствам нашого регіону доцільніше використовувати такі джерела притягнення іноземного довгострокового фінансування, як іноземні банки, портфельні інвестори - приватні фонди, портфельні інвестори - фонди "допомоги", стратегічні інвестори. Проаналізуємо особливості кожного джерела. Більшість іноземних банків надто перебірлива у виборі підприємств, яким вони можуть надати кредит, і надають перевагу кредитуванню виробничих, комунальних та телекомунікаційних підприємств.

Присутність іноземних банків в Україні зробила більш ймовірним одержання фінансування з цього джерела. Фінансування за рахунок позичених коштів іноземних банків можливе на більш тривалий період і за нижчою вартістю, ніж те, що одержується від українських банків, бо іноземні банки мають доступ до більших сум капіталу.

Портфельні інвестори включають інвестиційні фонди (як приватні фонди, так і фонди "допомоги"), фонди венчурного капіталу, пенсійні фонди та інше. Вони прагнуть знайти поєднання доходів від виплати дивідендів і підвищення вартості основних засобів (підвищення вартості акцій) і не потребують та, звичайно, і не прагнуть до одержання контрольного пакета акцій. Але портфельні інвестори хочуть мати своє право голосу щодо того, як керувати підприємством, а саме: голосування на зборах акціонерів, представництво у раді директорів. Комісія з цінних паперів США забороняє американським

фондам інвестувати більшість українських підприємств. Європейські фонди також не бажають працювати з промисловими підприємствами України через нестабільну політичну ситуацію у нашій країні.

Багато українських фондів шукають короткостроковий торговельний прибуток на термін до 6 місяців й інвестують тільки ліквідні цінні папери. Іноземні портфельні інвестори намагаються знайти середньо- і довгострокові доходи, пов'язані із зростанням ринкової вартості. Вони інвестують на термін 5 років і більше. При такому виді інвестування розмір і галузева належність підприємства є істотним фактором. Якщо вони прагнуть отримати торговельний прибуток, то мають тенденцію інвестувати в акції крупних підприємств. А це реальна можливість великим промисловим підприємствам нашого регіону отримати засоби. Фонди "допомоги" є інвестиційними інститутами, що підтримуються іноземними урядами. Зазвичай вони мають справу з невеликими інвестиціями, що позичаються тільки малим і середнім підприємствам. Фонди допомоги також є гарним джерелом фінансування, особливо, якщо це новий напрямок діяльності.

Світова практика доводить, що фонди допомоги мають більше бажання здійснювати інвестиції у часи політичної та економічної нестабільності у зв'язку з тим, що вони підтримуються іноземними урядами.

Стратегічними інвесторами можуть бути: компанії з тією ж або зв'язаною з нею галуззю промисловості, що прагнуть розширити існуючі напрямки своєї діяльності; компанії, які працюють в іншій галузі промисловості, що прагнуть краще використати свої активи; фінансово-промислові групи (ФПГ), котрі бажають розвивати стратегічні зв'язки.

Стратегічні інвестори, перш за все, оцінять вартість акцій підприємства вище, ніж портфельні інвестори. Вони прагнуть до довгострокового співробітництва і значних повноважень при ухваленні стратегічних та оперативних рішень і можуть зажадати прийняття непопулярних заходів, пов'язаних з реорганізацією, модифікацією стратегії.

Українські підприємства середнього розміру становлять найбільший інтерес для стратегічних інвесторів, особливо якщо сума інвестицій забезпечує одержання права голосу при прийнятті основних оперативних рішень.

Українські підприємства прагнуть отримати інвестицію від стратегічного інвестора, бо при цьому вони розраховують отримати від інвестора нову технологію, унікальне обладнання, доступ до каналів збуту на іноземних ринках, наступне фінансування та багато іншого.

Найбільш прийнятною формою вкладення засобів для стратегічного інвестора є створення спільного підприємства, прикладом є спільне підприємство Lusent Technologies-ЧеЗаРа. У цьому випадку інвестора привертають чітка визначеність, окрема юридична особа, можливість здійснювати контроль і призначати нове керівництво.

Українське підприємство також має багато переваг у створенні спільного підприємства, бо воно може засвоїти принципи західних засобів управління, не віддаючи контролю над основним підприємством.

Розглянуті вище джерела інвестування дадуть можливість підприємствам залучати кошти для розвитку своїх матеріально-технічних баз. Це приведе до відновлення обладнання, автоматизації виробництв, купівлі технологій, зростання продуктивності праці, створення додаткових робочих місць і

покращення економічної ситуації в регіоні у цілому.

Джерела та література:

- 1 Бланк И. А, Инвестиционный менеджмент. - К., 1995.
- 2 Бюлетень "Про прями іноземні інвестиції в Чернігівську область", 1998.
- 3 Инвестиции в Украине / Под ред. С. И. Вакарина (Международный валютный фонд), - К., 1996.
- 4 Лук'яненко Д. Г., Білошапка В. А., Пестрецова О. І. Спільні підприємства в Україні: Організація і умови ефективного розвитку: Підручник/За ред. Д. Г. Лук'яненка. - К., 1995.

